

Jean François Ghislain Huleu

Aartspriester en enfant terrible van het aartsbisdom (18^e en 19^e eeuw)

Yvan VANDER HAEGEN

Jean François Ghislain Huleu werd geboren in Geraardsbergen en gedoopt in de St-Bartholomeuskerk op 17 december 1746. Hij overleed in Mechelen op 16 juni 1815. Hij was licentiaat in de godgeleerdheid en werd secretaris van het aartsbisdom (1773), gegradueerd kanunnik (1775), president van het seminarie en examinador synodalis (1775), aartspriester (1779), vicaris-generaal (1786) en... enfant terrible van het aartsbisdom.

Jean François Ghislain Huleu was de jongste van de kinderen geboren uit het huwelijk (17 juli 1726) van Jean-François Huleu (1696-1788) en Livina Casteur. Bij zijn doopsel kreeg hij als doopgetuigen zijn oudere broer Ghislain en zijn zus Anne-Marie respectievelijk vijftien en negentien jaar. Zijn moeder, Livina Casteur stierf in 1750; toen was François amper vier jaar oud. We beperken ons tot de voornaam François, hoewel die op de tweede plaats komt bij de opgegeven doopnamen; het is immers die naam die in de familiekring in Geraardsbergen werd gebruikt en die opduikt bijvoorbeeld in de feestwensen van een onbekend correspondent uit Amiens ter gelegenheid van het feest van de heilige Franciscus van Assisie op 4 oktober.

Uit de verschillende vermeldingen "Huleu" in de parochieregisters van dopen (tot 1771) en huwelijken (tot 1761), blijkt dat François naast een zus ook twee broers had. Volgens de familiepapieren zou hij echter niet twee broers en één zus hebben gehad maar wel één broer en vijf zussen (?), allemaal ouder dan hijzelf. Diezelfde familiepapieren stellen de datum van de doop van François in vraag! Er is sprake van 17 november 1746 in plaats van 17 december, zoals vermeld in het parochieregister.

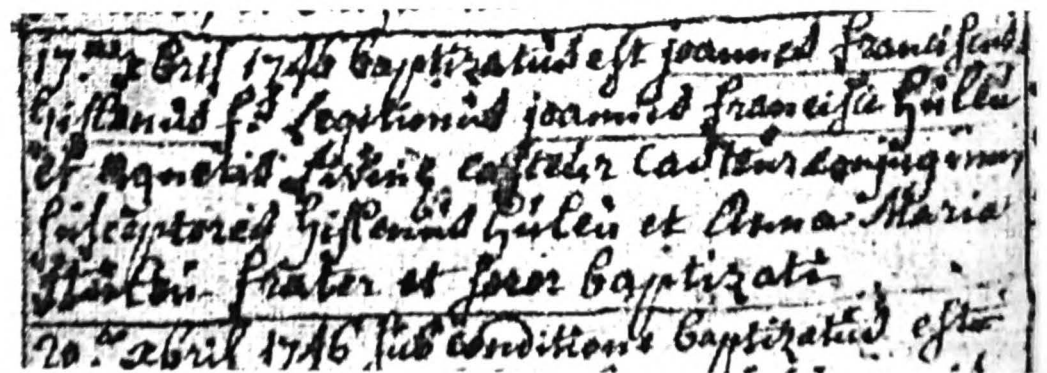
Van aanzienlijken huize

De grootouders van François, Jean-François Huleu († 21 februari 1721) en Adriene Van Audenaerde († 23 oktober 1741), beiden geboortig van Geraardsbergen, huwden in 1691 in de oude kerk van Hunnegem. Ze werden allebei begraven in de St-Bartholomeuskerk, opzij van het St-Antoniusaltaar respectievelijk de kapel van de H. Barbara.

Ook blijkens verschillende akten en contracten van de stad Geraardsbergen, waren de Huleu's en hun verwantschap ontegensprekelijk een aanzienlijke familie in de streek, daarbij hadden veel leden een erefunctie.

Jean Casteur, echtgenoot van Jeanne Marie Roman en grootvader langs moederskant van François, was schepen van de stad

Geraardsbergen van 1761 tot 1779. Agnes (1734-1828) een van François' zusters (volgens de familiepapieren) huwde met Robert Dumont, doctor in de geneeskunde en burgemeester van Ronse. François Huleu en zijn achterneef Constant Van Crombrugghe die geboren is op het einde van de 18^e eeuw (1789), behoorden allebei tot een familie met duidelijke tradities; zo werd een van François' broers, Ghislain Huleu, zestien jaar ouder dan hij en eveneens geboren te Geraardsbergen, seculier priester, zoals François later zelf zou worden, en hij was licentiaat in de godgeleerdheid. Op 27 december 1759 kon deze Ghislain genieten van een schikking in zijn voordeel door kanunnik van de kerk van St-Hermes in Ronse te worden, die toen deel uitmaakte van het bisdom Mechelen. Kanunnik Ghislain Huleu stierf op 16 september 1794.

17de April 1746 baptizatus est joannes franciscus
ghislainus f. legationis joannis francisci hulleu
et Agnetis f. vivin, castelari castelari conjugum
piscipatoris ghislain hulleu et Anna Maria
Hulleu frater et soror baptizati
20de April 1746 sub conditione baptizatus est

Doopakte van Jean-François Huleu (17 juli 1726).

De zuster van François Huleu, Anne Marie (1727-1800) huwde in Geraardsbergen op 26 november 1758, met Bernard Van Crombrugghe. Hun zoon Ghislain François Van Crombrugghe was getrouwd met Cecile Spitaels. Uit dit huwelijk werd op 14 oktober 1789 Constant Ghislain Van Crombrugghe geboren. Hij was dus een achterneef van François Huleu. Hij werd kanunnik van de Sint-Baafskathedraal in Gent en lid van het Nationaal Congres in 1830 (Belgische revolutie). Hij stichtte verschillende congregaties waaronder de paters Jozefieten, de Dames van Maria, de zusters van de H. Jozef en de zusters van Maria en Jozef. (1)

De Oosterrijkse successieoorlog (1740-1748) die uitbroken was bij de troonopvolging van Maria-Theresia, had in 1744 in Vlaanderen een Franse invasie tot gevolg waarbij de troepen van Lodewijk XV, op weg naar het noorden, in de nacht van 25 op 26 april 1745 Geraardsbergen bezetten.

De bezetting ging gepaard met opeisingen en afpersingen en duurde vier jaar. Eind oktober 1746 waren er 500 à 600 soldaten van de cavalerie gekazerneerd in de stad. Het is pas eind januari 1749, dat bij toepassing van de vrede van Aken (1748) de Fransen Geraardsbergen verlieten. Ze lieten de stad verarmd achter

Doopakte van Jean-François Huleu (726-1815)

De weg naar het priesterschap

François Huleu werd als kleine jongen naar de Sint-Adriaansabdij gestuurd om er in het abdijscollege zijn humaniorastudies te doen. Na de overname van het stadscollege door de benedictijnerabdij, werd deze zogeheten Latijnse School opgericht in mei 1629 door Martinus

Lebrun, abt van 1624 tot 1656 en een van de voornaamste personages van deze kloostergemeenschap. Na zijn humaniora volgde François Huleu in Gent de lessen dialectiek en vervolgens in Leuven de cursussen filosofie aan de Kunstfaculteit, waar hij als tweede werd uitgeroepen in de wijsbe-

geerte. Zelfs tijdens zijn studies daar heeft hij meermaals gezegd dat hij op jonge leeftijd trachtte naar een afzonderlijk leven. Slechts de vaderlijke autoriteit had hem tegengehouden in het klooster te treden. In ieder geval, hij richtte zich tot de seculiere geestelijkheid van het Mechelse diocese als een

(1) N.v.d.r. : Over deze figuur, zie desgewenst Gaston IMBO, *Constant van Crombrugghe (1789-1865). Kanunnik en deken van het kapittel van Sint-Baafs te Gent. Lid van het Nationaal Congres. Stichter van vier kloostercongregaties. Grondvester van het vrij onderwijs*, in *Gerardimontium*., 2007, (212) p.21-29.

uitmuntend student in de filosofie. Sinds de reorganisatie van de bisdommen in 1559 door Filips V, hing Geraardsbergen toen af van het aartsbisdom Mechelen. Deze situatie zou door toedoen van Napoleon veranderen op 29 november 1801, toen het district Aalst waartoe de stad Geraardsbergen behoorde deel ging uitmaken van het bisdom Gent.

Naar aanleiding van zijn aanvaarding tot het priesterschap had op 30 maart 1765 voor François Huleu een kerkelijk inhuldigingfeest plaats in de kapel van het aartsbisdom Mechelen. De jonge man startte met de studies in de theologie, niet aan het Mechelse seminarie maar aan de theologische Faculteit van Leuven, aan het Heilige-Geestcollege. Op dat moment was dit de plaats die normaal gesproken gekozen werd door personen met een zekere sociale rang die op een waardige wijze wilden carrière maken in de orden. Vijf jaar later was er zoveel vertrouwen in zijn capaciteiten dat François toegelaten werd een difinitieve stap te zetten. Op 10 maart 1770 werd hij subdiaken⁽²⁾ gewijd en hij staat genoteerd als een "*titulus patrimonii*" wat wil zeggen dat de wijdeling zelf instaat voor de kosten van zijn levensonderhoud. Een akte dienaangaande werd verleden te Geraardsbergen op 26 februari 1770. Het was kanunnik Jean François Ghislain Huleu die in dit verband verscheen voor de schepenen van de stad Geraardsbergen in naam van zijn vader, per procuratie op 20 februari, zijn moeder was, zoals gezegd al overleden (26 maart 1750) toen François nog geen vier jaar oud was. Drie dagen voor Kerstmis van hetzelfde jaar werd hij diaken en op 25 mei 1771

priester gewijd. Laatstgenoemde wijding werd toegediend door Monseigneur Von Franckenberg aartsbischop van Mechelen. François was dan vierentwintig jaar en vijf maanden oud.

François Huleu, de studax

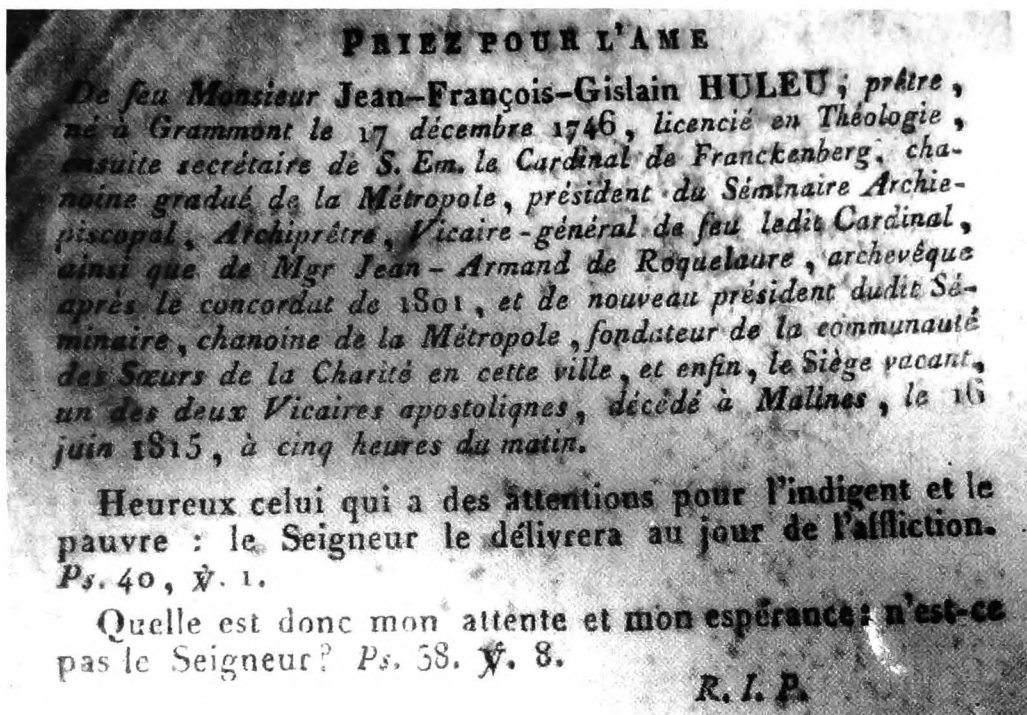
De priesterwijding was slechts een korte onderbreking van zijn Leuvense studietijd. Hij zette zijn studies voort, en behaalde de graad van licentiaat in de theologie, die in openbare zitting toegekend werd op 25 mei 1771 door de deken en andere "*Magistri regentes*"⁽³⁾ van de faculteit. De nieuwe licentiaat werd in het college waar hijzelf had gestudeerd aangesteld tot lector in de theologie. Op 10 december 1772 krijgt François Huleu van kardinaal von Franckenberg de sacramentele rechtsmacht om de biecht te horen en het woord van God te verkondigen. En nadat hij op 25 mei 1773 ook de graad van licentiaat in de godgeleerdheid had bekommen, werd hij secretaris benoemd van het bisdom Mechelen.

Ter zijde, tijdens zijn ambtsperiode als secretaris en meer bepaald in 1775 vond in Mechelen de duizendjarige herdenking plaats van de dood van Sint-Rombout en vanzelfsprekend stond de Sint-Romboutskathedraal centraal bij deze viering. Het kerkgebouw werd gerestaureerd en kreeg een weelderige versiering die wij ons nu kunnen voorstellen dank zij het doek dat P. J. Verhaegen (1728-1811), de hofschilder van Karel van Lotharingen, en Ch. Le Clercq(?) voor deze gelegenheid schilderden. Naar aanleiding van

dit jubileum kwam een reeks van achttien doeken tot stand, die verschillende episoden uit het leven van de heilige Rombout moesten voorstellen. Er werd een beroep gedaan op de bekendste historischilders van het land; de kosten voor het maken van deze schilderijenreeks werden gedragen door de voornaamste abten en prelaten, van wie het wapen op de lijst werd aangebracht. Onder hen R. van Adorp (1768-1786), abt van de Geraardsbergse Sint-Adriaansabdij die eveneens een doek schonk; dit schilderij hangt nu te pronk in een van de straalkapellen van het koor in de kathedraal.

De jaren tachtig van de 18^e eeuw werden vooral getekend door de kerkpolitiek van Jozef II (1741-1790), politiek die met heel wat tegenwind kreeg af te rekenen. De oppositie tegen Jozef II die in de geschiedenis bekend staat als "keizer-koster", kwam voor het eerst tot uiting toen hij het zogeheten Tolorantie-edict afkondigde waarin tal van drastische maatregelen zijn vervat. Zo werden de bisschoppelijke seminaries gesloten en vervangen door het algemeen seminarie in Leuven. Hij verdeelde de Zuidelijke Nederlanden in negen nieuwe provincies. Met dit edict van 1781 en een resem andere maatregelen, wilde Jozef II eigenlijk de Kerk onderwerpen aan de Staat. En er kwam maar geen einde aan zijn bemoeizucht. In 1782-1783 regelde hij de eredienssten en alleen al tussen 1783 en 1787 gingen 163 kloosters dicht; de kloosterlingen dienden zich voortaan nuttig te maken in de zielzorg, de ziekenzorg of het onderwijs. In 1784 kwam het verbod om in en rond de kerken te begraven. Hij

(2) N.v.d.r.: In die tijd was subdiaken de eerste van de zogeheten *ordines majores* (hogere wijdingen); deze werd gevolgd door de het diakenschap en uiteindelijk het priesterschap. Deze drie rangen waren voorafgegaan door vier zogeheten *ordines minores* (lagere wijdingen, ook minoristen genoemd) namelijk het ostiariaat, lectoraat, exorcistaat en acolytaat. Met het 21ste Algemeen Vaticaans Concilie (1962) werd het subdiakenschap afgeschaft terwijl aan het diakenschap een nieuwe invulling werd gegeven.

Gedenksteen van Jean-François Huleu

voerde ook het burgerlijk huwelijk in. Alle kermissen moesten op dezelfde dag gevierd worden. Bedevaarten werden afgeschaft en zo nog verder. Aartsbischop von Franckenberg ontpopte zich als een verwoed tegenstander van maatregelen als het Tolerantie edict, de afschaffing van de kloosters en de secularisatie van de huwelijkswetgeving. De strubbelingen bereikten een hoogtepunt met de oprichting van een door de regering gecontroleerd seminarie-generaal te Leuven, dat de diocesane priesteropleiding overbodig maakte. Als gevolg hiervan werd het Mechelse seminarie in augustus 1788 afgeschaft en ontruimd.

Even ter zijde, in 1783 kwam kardinaal von Franckenberg naar Geraardsbergen. Hij bezocht er het hospitaal, dat in 1214 gesticht werd door Boudewijn IX van Constantinopel en een van de belangrijkste instellingen van de stad was.

Enfant terrible van het aartsbisdom

Na de afschaffing van het Mechelse seminarie, besloot François Huleu in 1784 om in te treden in de legendarische trappistenabdij "La Trappe" in Normandië en in oktober 1785 bij de ongeschoeide Karmelieten te Charenton op twee kilometer van Parijs. Maar hij keerde telkens naar Mechelen terug. Op bevel van Jozef II moest hij Mechelen verlaten op 19 februari 1787. Daarop trok hij naar Gent maar na vier maanden verblijf bij de minderbroeders aldaar zien we hem opnieuw in Mechelen. De tweede helft van de jaren 1790 stond in het teken van de anti-kerkelijke politiek van de Franse bezetters, één van de zwartste bladzijden uit de geschiedenis van de Katholieke Kerk in onze gewesten. Toen de Fransen onze streken in 1794 binnenvielen, vertrok Huleu naar Maaseik, dan

naar Westfalen en vervolgens naar Rome, maar weer keerde hij terug naar Mechelen. Op 22 juli 1797 onthief de aartsbisschop hem uit zijn functie van vicaris-generaal en examinerator synodalis en verbood hij hem de toegang tot het seminarie.

In datzelfde jaar 1797 werd de Franse wetgeving van toepassing waardoor alleen priesters die de beruchte eed van haat tegen het koninkdom hadden afgelegd, werden toegelaten nog verder pastoraal werk te verrichten. De meeste geestelijken weigerden dit categoriek en verkozen onder te duiken. Kardinaal von Franckenberg werd in oktober 1797 onwille van zijn hardnekkig verzet gearresteerd en verbannen. Hij verbleef eerst te Emmerich, maar de Pruisische koning verdreef hem op 2 mei 1801. Hij vestigde zich dan in Borken. Het is daar dat hij op 20 november 1801 zijn ontslag als aartsbisschop ondertekende, als gevolg van het concordaat tussen Frankrijk en de H. Stoel. Hij overleed in Breda op 11 juni 1804. Zijn stoffelijk overschot werd op 14 mei 1923 naar de kathedrale kerk van Sint-Rombout te Mechelen overgebracht en bijgezet in de crypte.

De invloedrijke François Huleu, aartspriester en zowat het enfant terrible van de "collaborerende" Mechelse geestelijkheid, wierp zich op als leider van de beëdigden. Op 26 januari 1798 legde hij de eed van haat af, zoals de wet van 5 september 1797 van de clerus eiste. Wie zich naar de wensen van de nieuwe machthebbers schikte, kon een kerkgebouw aanvragen om er de kerkelijke diensten te verrichten. François Huleu zelf vroeg en verkreeg de Sint-Romboutskathedraal waar hij van 1798 tot 1802 de mis opdroeg. Het Concordaat van 1802, dat een

(³) N.v.d.r. : *Magistri regentes* is de nominatief meervoud van *magister regens*. Een *magister* was iemand met een academische graad; werd ook meester genoemd (O. LE MAIRE, *Geslachtslijst der familie Ghysbrechts*, Mechelen, 1930, blz. 123, voetnoot). *Magistri regentes* kunnen worden omschreven als meesters-bestuurders.

nieuw modus vivendi tussen Kerk en Staat mogelijk moest maken, betekende het einde van de bewogen jaren van Kerkverdrukking en bracht de restauratie van de kerkelijke hiërarchie met zich. De Mechelse aartsbisschoppen Jean Armand de Roquelaure (1802-1808) en Dominique Dufour de Pradt (1808-1815) (die nooit in Mechelen heeft gezeteld), die door Napoleon benoemd waren, zijn als overgangfiguren te beschouwen. Tijdens hun bewind werden de kerkelijke kaders gedeeltelijk hersteld. Het seminarie dat op 18 januari 1798 gesloten was, opende in 1803 opnieuw zijn deuren. François Huleu werd door de nieuwe aartsbisschop de Roquelaure opnieuw benoemd als zijn secretaris en vicaris-generaal. Hij werd titulair kanunnik van het nieuwe kapittel (gesticht op 15 augustus 1803) en werd examinator synodalis en deken van het district Mechelen; in 1808 werd hij professor aan het seminarie aldaar. Aartsbisschop de Roquelaure toonde een buitengewone gehechtheid aan Napoleon en hij hemelde die op in zijn herderlijke brieven; hij werd hierin in België alleen door de bisschop van Gent bijgetreden. Zijn Keizerlijke Catechismus ontam hem dan ook de sympathie in onze gewesten. Hij diende zijn ontslag in bij Paus Pius VII op 4 maart 1808 maar dit werd eerst op 7 juli aanvaard en zou van kracht worden zodra een opvolger aangeduid zou zijn. Op 26 september 1808 verliet hij Mechelen en liet het beheer over aan de vicarissen-generaal François Huleu en Forgeur; Huleu bestuurde het bisdom tot aan zijn dood op 16 juni 1815.

Naast verscheidene Latijnse en Franse publicaties, schreef François Huleu tal van godsvruchtige werken, verhandelingen over de christelijke leer en pamfletten.

Tussendoor, in 1806 stichtte hij in Mechelen de Congregatie van de Zusters van Liefde; deze nonnen zouden onderwijs verschaffen aan kinderen uit arme gezinnen en instaan voor de ziekenzorg van mensen met een bescheiden inkomen. Veel archieven van François Huleu van het groot seminarie van Doornik waaronder talrijke brieven, zijn tijdens de bombardementen van 1940 door brand vernield. Desondanks is het archief in het aartsbisdom Mechelen over deze figuur zeer uitgebreid.

Huleu stierf op 16 juni 1815, de dag van de slag bij Waterloo met de nederlaag van Napoleon en het einde van het Napoleonistisch tijdperk waardoor de Geschiedenis meteen een andere wending kreeg.

Besluit

Hoewel de in Geraardsbergen geboren Jean François Ghislain Huleu als belangrijke historische figuur minder bekendheid genoot in zijn geboortestad, werd hij in het Mechelen van de 18^e-19^e eeuw geacht als een bijzonder man en vooraanstaand geleerde. Als secretaris en aartspriester van het bisdom was hij een invloedrijke figuur en zowat het enfant terrible van de Mechelse geestelijkheid; wel werd zijn collaboratie met de Franse bezetters hem kwalijk genomen.

Ivan Vander Haegen
Sparrenstraat 11
2811 Mechelen (Hombeek)

Bronnen

Archief over het Aartsbisdom van Mechelen vanaf de oprichting van het Aartsbisdom tot en met de Franse tijd (1559-1815).

Biographie Nationale, t. 9, kol. 681-688.

RAR, Parochieregisters Geraardsbergen.

W. DE BACKER, *Sint-Romboutskathedraal "Gestalte van de Gotische Droom"*, Mechelen, 1990.

A. DE PORTEMONT [P. CATTELAÏN], *Historisch onderzoek naar de stad Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1996, dl.2.

P. J. DEVLAEÏNCK, Fotogravure van J. F. G. Huleu.

I. MARIEN, *Kroniek van Geraardsbergen. Een vogelvlucht door het verleden*, Geraardsbergen, 2007.

J. REUSENS, *Kladschrift met levensbeschrijving van J.F.G. Huleu*, licentie-verhandelingen, Leuven, 1954.

R. VAN UYTEN, *De geschiedenis van Mechelen*, uitg. Lannoo, 1991.

Met dank aan:

Simonne De Troyer-L'Hoër, stadsgids Mechelen
Maurice Dodion, archivaris van het Bisdom Mechelen